

داناترین مردم

* توضیحات درس

از مهم ترین امتیازات امام باقر علیه السلام این است که ایشان بنیانگذار انقلاب فرهنگی و نهضت علمی اسلام به شمار می آید. در دوران امام باقر علیه السلام دولت بنی امیه رو به زوال بود، اختلاف شدیدی در مملکت اسلامی به وجود آمده بود، در هر گوشه و کناری انقلابی به وقوع پیوسته بود و خلفا به سرعت تغییر می کردند به گونه ای که در نوزده سال امامت حضرت باقر علیه السلام پنج خلیفه روی کار آمدند. این ها عواملی بود که زمینه و فرصت مناسبی برای نهضت علمی امام باقر علیه السلام فراهم ساخت و ایشان از فرصت پیش آمده بیشترین بهره را بردند و جهاد علمی خویش را آغاز کردند. جهاد علمی حضرت در تشویق به فراگیری علم، نشر علوم و توسعه آن قابل تبیین است.

اگر چه معرفت و شناخت تمام جنبه های شخصیتی امام باقر علیه السلام برای ما انسان های عادی و محدود در عالم طبیعت غیر ممکن است، اما در درس " داناترین مردم " تلاش شده در حد امکان دانش آموزان با شخصیت علمی آن حضرت که داستان درس در حول همین محور تدوین گشته، آشنا شده و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام باقر علیه السلام برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش نمایند. نکته: پیشنهاد می شود با توجه به پیمانانه ای بودن آموزش درس هدیه های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام باقر علیه السلام تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱- آشنایی با امام باقر علیه السلام به عنوان امام پنجم شیعیان
- ۲- احساس علاقه به امام باقر علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان
- ۳- تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام باقر علیه السلام
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی

* انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- امام باقر علیه السلام را به عنوان امام پنجم شیعیان می شناسد.
- ۲ - نسبت به امام باقر علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان ابراز علاقه می کند.
- ۳- برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام باقر علیه السلام تلاش می کند.
- ۴- با مفهوم پیام قرآنی درس آشنا می شود.

* مفاهیم کلیدی

امام باقر علیه السلام

باقرالعلوم

* روش تدریس:

توصیه‌های برای شروع مناسب تدریس :

- ۱- با توجه به ساختار داستانی این درس، بهترین شیوه برای شروع درس ایجاد اشتیاق نسبت به شنیدن داستان است .
- ۲- در این درس نیز امکان استفاده از قصه ی دیواری را داشته باشید . برای ایجاد اشتیاق نسبت به شنیدن داستان و درک مفاهیم آن، بسیار مناسب است .
- ۳- اگر دسترسی به نقاشی یا پوستری در این زمینه دارید، می توانید از آن برای تدریس/ قصه گویی استفاده کنید .
- ۴- امامان ما دوست داشتند که دانش فراگیرند، به طور مثال : امام چهارم دوست می داشت که همه مردم دانش فرا گیرند و درس بخوانند، از این رو، همیشه مردم بخصوص کودکان را به درس خواندن تشویق می کرد . روزی دید جمعی از کودکان دور هم نشسته اند و درس می خوانند، خوشحال شد . آنان را نوازش کرد و گفت : بچه های عزیز، خوب درس بخوانید . شما امروز کودک هستید و در آینده بزرگ و دانشمند خواهید شد و مردم از دانش شما استفاده خواهند کرد .

* فعالیت‌های پایان درس:

➤ فکر می‌کنم: این فعالیت به منظور تمرین فرایند تفکر منطقی پیش بینی شده و دانش آموزان آن را به صورت فردی انجام می دهند. دانش آموزان برای تکمیل جمله می‌توانند به این مطلب اشاره کنند که

چون پیرمرد امام را عالم‌تر از خود دید لذا از مردم خواست برای دریافت پاسخ پرسش‌های خود به ایشان مراجعه کنند.

➤ **دوست دارم:** در این فعالیت دانش‌آموزان مطالبی را که در درس راجع به امام باقر علیه السلام و ویژگی‌های اخلاقی ایشان آموخته‌اند، با زندگی روزمره خود تطبیق می‌دهند. آن‌ها باید بتوانند نمونه‌هایی از خوبی‌ها و زیبایی‌های رفتار امام باقر علیه السلام را در رفتار خود و دوستانشان جست و جو کنند. به عنوان نمونه آنها اگر بخواهند و سعی کنند، می‌توانند همچون امام باقر علیه السلام به مراتب بالای علم و دانش دست یابند و در اموری مثل پاسخ به سوالات مردم، تبلیغ دین و... به دیگران یاری رسانند.

➤ **گفت و گو کنیم:** این فعالیت برای تثبیت اهداف درس، با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. معلمان گرامی دانش‌آموزان را گروه بندی کرده تا در مورد پاسخ سوال با یکدیگر گفت و گو کنند. معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به این نکته اشاره کنند که بهترین راه تشکر از کسی که به ما علم می‌آموزد، احترام به او و گرامی داشتن اوست. مثلاً به سخنانش در کلاس خوب گوش کنیم، با او با احترام و ادب رفتار کنیم و سخن بگوئیم و... **بگرد و پیدا کن:** این فعالیت برای تثبیت مفهوم درس در ذهن دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان با کار روی جدول و رنگ آمیزی حروف آن به صورتی که در کتاب آمده است، به ادامه حدیث: «بلند سلام کردن را دوست دارد» و لقب امام پنجم: «باقر» می‌رسند.

➤ **بیندیشیم:** پس از خواندن پیام قرآنی به شیوه‌ای که در دروس قبل گذشت، دانش‌آموزان در گروه‌های خود پیرامون معنای آیه و ارتباط آن با تصویر و متن درس گفت‌وگو می‌کنند. در واقع این آیه، یک اصل کلی را مطرح می‌کند و آن مراجعه به اهل علم و کارشناس است، یعنی هر چه را نمی‌دانید از آگاهان و اهل خبره‌ی آن سؤال کنید. بنابراین اگر سؤالاتی درباره احکام دینی داشته باشیم، باید به متخصصان آن مراجعه کنیم.

➤ **گفت و گو کنیم:** این فعالیت برای تثبیت اهداف درس و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. معلمان گرامی دانش‌آموزان را گروه بندی کرده تا به سوالات پاسخ دهند. سپس بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به این نکته اشاره کنند که انسان ناآگاه برای پیدا کردن دانش و آگاهی باید در همه امور به عالمان و متخصصان در همان رشته مراجعه کند. مسلماً انسان نمی‌تواند در همه علوم و فنون، تخصص و مهارت کافی پیدا کند؛ پس مراجعه به کارشناس از ضروریات زندگی انسان است و انسان برای رفع نیازها و حل مشکلات خود مجبور است به متخصص آن کار مراجعه نماید. برای بیماری‌های خود به پزشک، برای آموزش خود به معلم و برای امور دینی خود به عالمان دین.

➤ **با خانواده:** در این فعالیت دانش‌آموزان به این نکته اشاره می‌کنند که «باقر العلوم»، یعنی «شکافنده علوم». امام باقر علیه السلام، بسیار عالم و دانشمند بود و به همین دلیل به «باقر العلوم» معروف شده است.

* ارزش یابی

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره دروس	اهداف کلی	عناوین کارنامه	
<p>- نمونه های متنوعی از ویژگی‌های امام باقر (ع) را ذکر می‌کند.</p> <p>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام باقر (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p> <p>- پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می‌دهد.</p>	خیلی خوب	<p>- بیان ویژگی‌های امام باقر (ع) به عنوان امام پنجم شیعیان</p> <p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام باقر (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p>	۱۶	<p>- آشنایی با امام باقر (ع) به عنوان امام پنجم شیعیان</p> <p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام باقر (ع)</p>	<p>احسان ، قرآن کریم</p>	
<p>- نمونه هایی از ویژگی‌های امام باقر (ع) را ذکر می‌کند.</p> <p>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام باقر (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p> <p>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	خوب	<p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام باقر (ع)</p>	۱۶	<p>- آشنایی با امام باقر (ع) به عنوان امام پنجم شیعیان</p> <p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام باقر (ع)</p>		
<p>- چند نمونه از ویژگی‌های امام باقر (ع) را ذکر می‌کند.</p> <p>- ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام باقر (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند .</p> <p>- پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	قابل قبول	<p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام باقر (ع)</p>	۱۶	<p>- آشنایی با امام باقر (ع) به عنوان امام پنجم شیعیان</p> <p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام باقر (ع)</p>		
<p>- با کمک آموزگار چند نمونه از ویژگی‌های امام باقر (ع) را ذکر می‌کند.</p> <p>- با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام باقر (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند .</p> <p>- به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.</p>	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<p>- درک مفهوم پیام قرآنی</p>	۱۶	<p>- آشنایی با امام باقر (ع) به عنوان امام پنجم شیعیان</p> <p>- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام باقر (ع)</p>		

دانستنی های معلم

۱- امام باقر که نام ایشان به معنای شکافنده‌ی علوم است، به دلیل ضعف قدرت امویان راحت‌تر از امامان پیشین خود توانست به تبلیغ دین پردازد و علوم و معارف الهی را ترویج کند. از این رو در میان مسلمانان به علم و معرفت شناخته می‌شد. به همین دلیل در این درس نیز به همان جنبه‌ی آگاهی و علم بالای ایشان پرداخته شده است. علمی که باعث شد امام در برابر سوالات دانشمندترین مسیحی روزگار خویش، سربلند بیرون آید.

۲- این داستان که در متون مختلف دینی آمده است (بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۱۴۹) از تفصیل بیشتری برخوردار است که با توجه به سن مخاطب به برخی قسمت‌های آن پرداخته نشد. مثلاً سوالاتی که مرد مسیحی می‌پرسد بسیار بیشتر از این دو سوال است اما چون فهم آن سوالات در حد و اندازه‌ی درک مخاطبان نبود، تنها دو سوال در داستان بیان گردید.

۳- نکته مهمی که در پایان درس به آن اشاره شده است، رجوع تمام مسیحیان حاضر در صحنه به سوی امام برای دریافت پاسخ سوالاتشان است. این مسأله بیانگر علم و آگاهی بالای امام است که حتی مسیحیان را به اعتراف و می‌دارد و آنها را نیز برای دریافت پاسخ سوالات خود به سوی امام روانه می‌کند.

۴- نکته دیگری که درس به آن اشاره کرده است، تواضع و فروتنی امام است. امام در پاسخ سوال مرد مسیحی که گفت: از دانشمندان مسلمانان هستی یا افراد کم سواد و بی‌سواد آنها، حاضر نشد خود را دانشمند بداند، بلکه تنها به بیان این مطلب بسنده کرد که من بی‌سواد نیستم. پس چه خوب است ما نیز به علم و دانش خود مغرور نشویم.

۵- مطلب مهم دیگری که می‌توان با استفاده از این درس برای دانش‌آموزان بیان کرد این است که ما مسلمانان باید به پیروی از امامان خود، آن قدر در علم آموزی پیشرفت کنیم و آن گونه درس بخوانیم که بتوانیم از تمام کشورهای پیشرفته‌ی دنیا، جلوتر باشیم و نگذاریم تا به خاطر بی‌سوادی و تنبلی، آبروی مسلمانان در دنیا برود. همان گونه که امام با آن سواد و دانشش نگذاشت تا دانشمند مسیحی به هدفش برسد و بتواند مسلمانان را به بی‌سوادی و ناآگاهی متهم کند.

خواب شیرین

* توضیحات درس

دوران سی و چهار ساله امامت امام صادق علیه السلام، عصر شکوفایی معارف اهل بیت علیهم السلام بود. آن حضرت در این دوران از درگیری میان بنی امیه و بنی عباس و اشتغال آن ها به این امر استفاده کرده و با توجه به نیاز شدید جامعه آن زمان و آماده بودن زمینه اجتماعی، با ایجاد یک حوزه وسیع علمی و دینی، به تربیت شاگردان بسیاری در زمینه های مختلف علمی و مذهبی پرداختند. عده ای شاگردان معروف ایشان را تا چهار هزار نفر و مجموع آن ها را تا ۱۲ هزار نفر هم نوشته اند. به این ترتیب آن حضرت با شرکت در مناظرات و مباحثات علمی و مذهبی علاوه بر آشکار ساختن چهره راستین اسلام و فقه آل محمد، شبهات دروغ سازان و نیرنگ بازان اموی و عباسی را نیز پاسخ می گفت و توطئه های آنان را باطل می کرد.

اگر چه معرفت و شناخت تمام جنبه های شخصیتی امام صادق علیه السلام برای ما انسان های عادی غیر ممکن است، اما در درس " خواب شیرین " تلاش شده در حد امکان دانش آموزان با شخصیت ارزشمند آن حضرت آشنا شده و ضمن احساس علاقه و ادای احترام به امام صادق علیه السلام برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش نمایند.

نکته: پیشنهاد می شود با توجه به پیمانانه ای بودن آموزش درس هدیه های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت یا شهادت امام صادق علیه السلام یا با توجه به مناسبت های مرتبط با آن امام همام تدریس شود.

* اهداف درس

- ۱- آشنایی با امام صادق علیه السلام به عنوان امام ششم شیعیان
- ۲- احساس علاقه به امام صادق علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان
- ۳- تلاش برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام صادق علیه السلام
- ۴- آشنایی با پیام قرآنی

* انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش:

- ۱- امام صادق علیه السلام را به عنوان امام ششم شیعیان می شناسد.
- ۲- نسبت به امام صادق علیه السلام و اعمال و رفتار ایشان ابراز علاقه می کند.
- ۳- برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام صادق علیه السلام تلاش می کند.
- ۴- با مفهوم پیام قرآنی درس آشنا می شود.

* مفاهیم کلیدی

امام صادق علیه السلام

*روش تدریس

توصیه‌های برای شروع مناسب تدریس :

- ۱- این درس می تواند در قالب یک قصه برای کودکان بیان شود . (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است)
 - ۲- همچنین این درس می تواند در قالب فعالیت نمایشی ارائه شود .
 - ۳- یکی از بهترین شیوه ها برای شروعی مناسب، ایجاد سؤال در ذهن کودکان است . (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است)
- به طور مثال: گذشت یعنی نادیده گرفتن اشتباه های دیگران و بخشیدن آنها .
امام رضا (ع) می فرماید : زیباترین زیبایی ها، گذشت در هنگام خشم است .
بیشتر مردم هم می گویند گذشت شیرین است .
به نظر تو هم گذشت شیرین است، چرا؟
فکر می کنی چند بار باید گذشت کرد؟ چرا؟
گذشت بهتر است یا تلافی کردن؟ چرا؟
- ۴- استفاده از عنوان درس با کلمه خواب شیرین- خواب تلخ- دو تصویر از فردی که در خواب حالت لبخند دارد و یکی که حالت اخم سؤال خواب شیرین یا خواب تلخ چه نوع خوابی است . به نظر شما هر کدام از این افراد چه نوع خوابی می بینید؟ آیا شما به حال پیش آمده که خواب شیرین یا تلخ و ... دیده باشید، آن را برای دوستان خود بازگو کنید .

* فعالیت‌های پایان درس:

➤ **گفت و گو کنیم:** این فعالیت به عنوان تحلیلی بر متن درس و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است که دانش‌آموزان در گروه‌های خود، درباره موضوع آن گفت‌وگو می‌کنند. هدف، توجه دانش‌آموزان به اخلاق خوب امام نسبت به شخص است که رد پای آن در درس قابل مشاهده است. امام نه تنها او را تنبیه نمود بلکه با مهربانی و گذشت او را باد می‌زد تا نور خورشید او را اذیت نکند.

➤ **فکر می‌کنم:** دانش‌آموزان با فکر روی این جمله، برای تکمیل آن می‌توانند به مواردی از قبیل یاری امام برای اداره زندگیش، نجات او از بی‌کاری و... اشاره کنند.

➤ **کامل کنید:** برای آموزش این فعالیت، پیشنهاد می‌گردد دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره ضمن توجه به مضمون حدیث، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو پردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان با توجه به حدیث ذکر شده به ارتباط اوصافی مثل وفای به عهد (خوش قولی) و مهربانی با نیازمندان اشاره کنند. انجام درست این فعالیت، ضمن ایجاد زمینه آشنایی بیشتر با احادیث معصومین، نشانگر درک اهداف حیطه شناختی درس می‌باشد و باعث می‌شود آموخته‌های دانش‌آموزان در ذهن آن‌ها تثبیت گردد.

➤ **بیندیشیم:** پس از خواندن پیام قرآنی به شیوه‌ای که در درس قبل گذشت، دانش‌آموزان در گروه‌های چند نفره با توجه به مضمون آیه، درباره پرسش مطرح شده به گفت‌وگو می‌پردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان ضمن یادآوری اوصاف و ویژگی‌های امام صادق علیه السلام، به این نتیجه برسند که امام صادق علیه السلام با این که می‌توانستند این شخص را به دلیل عدم انجام درخواستشان مجازات کنند، ولی از خطای ایشان درگذشتند.

دوست دارم: در این فعالیت دانش‌آموزان مطالبی را که در درس راجع به امام صادق علیه السلام و ویژگی‌های اخلاقی ایشان آموخته‌اند با زندگی روزمره خود تطبیق می‌دهند. آنها در این فعالیت با درس گرفتن از امام صادق علیه السلام، رفتار خود نسبت به نیازمندان، کوچک‌تر از خود و دوستانشان را اظهار می‌دارند. آنها از امام صادق می‌آموزند که همواره باید برای رفع مشکلات دیگران کوشش نمود و در حد توان به آنها یاری رساند.

- **بگرد و پیدا کن:** این فعالیت برای تثبیت مفهوم درس در ذهن دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان با تکمیل مطالب با استفاده از بخش بدانیم با امام صادق علیه السلام بیشتر آشنا می‌شوند.
- **بین و بگو:** این بخش با انجام یک فعالیت عینی و ملموس و استفاده از شیوه تصویر خوانی، موجب تثبیت مفاهیم درس و تعمیق یادگیری می‌شود. دانش‌آموزان با توجه به تصویر که به یکی از درس سال گذشته به نام "بهترین دوست"، اشاره می‌کند و با ذکر ویژگی مشترک این دو درس که بیانگر نمونه‌ای از رفتار کریمانه و مهربانی و ادب، نسبت به خطا کاران است و ذکر این مطلب که ما با رفتار خوب خود، می‌توانیم هم آنان را متوجه اشتباهشان کنیم و هم آنها را به بهترین دوستان خود تبدیل سازیم، به سوال پاسخ می‌دهند. این فعالیت به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا آن چه را در رابطه با رفتار امامان آموخته‌اند، مرور کنند.
- **اجرای نمایش:** محتوای برخی دروس به گونه ای است که می‌توان آن را به صورت نمایش در کلاس اجرا نمود. جهت جذاب سازی کلاس، همکاران می‌توانند امکانات لازم برای نمایش را در کلاس تدارک نمایند. این بخش با قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیتی فرضی، فرصتی برای تمرین عملی مفاهیم درس فراهم می‌کند.
- **با خانواده:** این فعالیت با توجه به تاثیر غیر قابل انکار خانواده در تثبیت هویت دینی آموخته شده، طراحی گردیده است. انتظار می‌رود دانش‌آموزان با توجه به آموخته‌های خود در درس قبل، به چهار امام مدفون در قبرستان بقیع اشاره نمایند: امام حسن مجتبی (علیه السلام)، امام سجاد (علیه السلام)، امام باقر (علیه السلام)، امام صادق (علیه السلام).

* ارزش یابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
اعلمن ، قرآن کریم	-آشنایی با امام صادق (ع) به عنوان امام چهارم شیعیان	۱۷	-بیان ویژگی‌های امام صادق (ع) به عنوان امام چهارم شیعیان	-نمونه های متنوعی از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند. -ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می کند. -پیام قرآنی را می خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می دهد.
	- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام صادق (ع)		- ابراز علاقه و تلاش برای الگوگرفتن از امام چهارم شیعیان	-نمونه هایی از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند. -ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع) ، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می کند. -پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند.
	-آشنایی با پیام قرآنی		-برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار امام صادق (ع)	-چند نمونه از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند. -ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می کند . -پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند.
			-درك مفهوم پیام قرآنی	-با کمک آموزگار چند نمونه از ویژگی‌های امام صادق (ع) را ذکر می‌کند. -با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به امام صادق (ع)، برای الگوگرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می کند . -به کمک آموزگار پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند.

دانستنی های معلم

۱- این داستان، نشان دهندهی اوج مهربانی امام در حق اطرافیانش است و تصویری دلنشین از رأفت و محبت امام را در ذهن مخاطب می‌نشانند. بیان این مطالب و صحنه‌ها از زندگی امامان باعث می‌شود تا کودکان علاقه و انس زیادی به امام خود پیدا کنند و شخصیت دوست داشتنی امامان بر دل آنها بنشیند. اگر چه کودکان در این سن توانایی درک بسیاری از معارف اهل بیت را ندارند اما با ارائه این داستان‌ها و ایجاد علاقه نسبت به امامان، قلب و ذهن آنها آماده می‌شود تا در آینده پذیرای معارف ناب آنان گردد.

۲- این درس علاوه بر معرفی گوشه‌ای از شخصیت امام، درس‌های دیگری هم دارد. توجه به انسان‌های ضعیف و ناتوان، گذشت از خطاهای دیگران، ایثار و از خود گذشتگی در حق دیگران و ...

آینه ی سخن گو

* توضیحات درس

اسلام به عنوان دینی جامع و جهانی بر نظم و برنامه ریزی در زندگی فردی و اجتماعی پیروانش تاکید کرده به آنان سفارش می کند که تمامی کارهای خود را طبق برنامه و به طور منظم انجام دهند و از بی نظمی بپرهیزند. در همین زمینه مهم ترین احکام و مقررات خود را با نظم حاکم بر جهان هماهنگ ساخته و مسلمانان را به رعایت دقیق آن فرا خوانده است تا آنجا که آنان بایستی اوقات نمازهای روزانه را با توجه به گردش منظم منظومه شمسی و حرکت زمین تعیین کنند. برای مثال اگر نماز ظهر را حتی یک دقیقه پیش از رسیدن نیم روز یا نماز صبح را پیش از طلوع فجر اقامه کنند از ایشان پذیرفته نیست. پیشوایان معصوم (ع) بر داشتن برنامه ی منظم و تقسیم اوقات، بسیار تأکید می نمودند. امام کاظم (ع) می فرماید: تلاش کنید که اوقاتتان چهار بخش باشد، یک بخش برای مناجات با خدا، بخشی برای زندگانی و معاش، بخشی برای معاشرت با برادران و اشخاص مورد اعتماد که عیوب شما را به شما می فهمانند و از دل به شما اخلاص دارند و در بخشی هم برای درک لذت های حلال خلوت کنید، که این بخش، شما را بر انجام وظایف در سه بخش دیگر موفق می سازد^{۲۶}.

درس "آینه ی سخن گو" داستان پسری به نام رضا است که در خواب آینه با او سخن می گوید و در مورد بی نظمی و آثار آن تذکر می دهد. رضا پس از بیداری با این که کودک نامنظمی نیست ولی تلاش می کند تا به تذکرات آینه بیش تر از قبل توجه داشته باشد و نظم را بیشتر رعایت کند.

* اهداف درس

- ۱- آشنایی با مفهوم نظم و ترتیب در کارهای شخصی
- ۲- گرایش به نظم و ترتیب در کارهای شخصی
- ۳- تلاش برای رعایت نظم و ترتیب در امور شخصی

^{۲۶} - تحف العقول، ۴۰۹

۴- آشنایی با پیام قرآنی

* انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش؛

۱. با مفهوم نظم و ترتیب در کارهای شخصی آشنا می شود
۲. به نظم و ترتیب در کارهای شخصی گرایش پیدا می کند.
۳. برای رعایت نظم و ترتیب در امور شخصی تلاش می کند.
۴. با مفهوم پیام قرآنی درس آشنا می شود.

* مفاهیم کلیدی

نظم و ترتیب

* روش تدریس

توصیه‌های برای شروع تدریس مناسب :

- ۱- داستان کوتاه زیر را برای بچه ها تعریف کنید.
روزی مردی به در خانه ی پیامبر خدا آمد و اجازه ی ورود خواست .آن حضرت طبق معمول در آینه نگاه کردند و سر و صورت خود را مرتب و آراسته کردند. همسر پیامبر به ایشان عرض کرد : یا رسول الله، شما برترین فرزندان آدم و پیامبر پروردگار جهانید؛ در برابر آینه می ایستید و موی سر و صورت خود را مرتب می کنید ؟ رسول اکرم (ص) فرمودند : خداوند دوست دارد وقتی بنده اش برای دیدن برادرش از خانه خارج میشود، خود را مرتب و آراسته کند . از بچه ها بخواهید درباره این داستان با یکدیگر گفت وگو کنند .
- ۲- درس را برای دانش آموزان بخوانید؛ به گونه ای که خود را در متن داستان احساس کنند .
- ۳- آوردن آینه به کلاس در زنگ آخر و نگاه کردن هر کدام از بچه ها به آینه و پرسش از آن ها که چه میبینند؟ از آن ها بخواهید آن چه را که در آینه میبینند به تصویر بکشند و نظر خودشان را بگویند .
- ۴- موضوع درس را می توان با هماهنگی تعدادی از دانش آموزان به صورت نمایش در آورد و سپس از آن ها خواست تا در مورد شخصیت داستان اظهار نظر کنند .

- ۵- بهتر است این درس زمانی تدریس شود که اتفاقی شبیه به آنچه در متن درس آمده است در کلاس یا وضع ظاهر آن ها رخ داده باشد. در این صورت، زمینه ی و فکری لازم برای درک این موضوع از قبل مهیا شده است .
- ۶- یک تصویر از مرتب بودن کلاس در اول وقت و یک تصویر از پایان کلاس و نامرتبی و نصب در پای تابلوی کلاس برای ایجاد انگیزه و شروع گفت و گو بین دانش آموزان می تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد .

❖ فعالیت‌های پایان درس:

- دوست دارم: دانش‌آموزان با توجه به متن درس جمله را کامل می‌کنند و می‌توانند به آثار فراوان و ارزشمند نظم و انضباط در کارها که برخی از آن‌ها عبارتند از: نتیجه‌بخشی کارها، انباشته نشدن کارها برای بعد، الگوبودن برای سایر افراد و... اشاره کنند.
- گفتگو کنیم: این فعالیت برای جمع‌بندی پایانی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان در گروه‌های خود ابتدا درباره عوامل بروز بی‌نظمی (انجام ندادن کارها در زمان خود، قرار ندادن هر چیز در جای خود، برنامه‌ریزی نکردن کارها و...) و سپس پیرامون نتیجه قرار دادن هر چیز در جای خود (نظم و تمیزی در همه جا و...) با یکدیگر سخن می‌گویند. در این مرحله معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش‌آموزان به پیامدهای بی‌نظمی در فعالیت‌های فردی و اجتماعی از جمله ایجاد هرج و مرج، خدشه‌دار شدن شخصیت اجتماعی، پایمال شدن حقوق ،

هدر رفتن سرمایه‌ها و...، و آثار نظم که مهمترین آن احساس آرامش و صرفه جویی در وقت و... اشاره کنند.

➤ **بیندیشیم:** در این فعالیت، ابتدا تعدادی از دانش آموزان و سپس همه آن‌ها متن حدیث را می‌خوانند. سپس در گروه‌های خود با توجه به مضمون حدیث و تصاویر ارائه شده، درباره پرسش به گفت‌وگو می‌پردازند. انتظار می‌رود دانش‌آموزان به مرتب بودن پوشش، بسته بودن دکمه‌ها، لباس متناسب با موقعیت و... در لباس پوشیدن؛ رعایت زمان غذا خوردن، تناسب در خوردن خوراکی‌ها، رعایت آداب خوردن و آشامیدن و... در غذا خوردن و نظم و انضباط در بازی، قرار گرفتن هر کس در جای مشخص شده و... در بازی فوتبال، اشاره کنند.

➤ **بین و بگو:** در این فعالیت انتظار می‌رود دانش آموزان با استفاده از تصویر خوانی، بی‌نظمی‌ها و عوامل ایجاد کننده آن‌ها در تصویر را بیان کنند.

➤ **هر چیز در زمان خود:** در این فعالیت بر رعایت زمان که از ارکان نظم و ترتیب است، تاکید می‌شود. قابل توجه معلمان گرامی اینکه رعایت نظم دو پایه اساسی دارد: قرار دادن هر چیز در مکان خود، انجام دادن هر چیز در زمان خود. در این فعالیت، با تأکید بر قسمت دوم، به صورت غیر مستقیم بر اهمیت برنامه‌ریزی در کارها تأکید می‌شود.

➤ **گفتگو کنیم:** این فعالیت برای جمع‌بندی پایانی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش‌آموزان طراحی شده است. دانش‌آموزان با بحث و گفت‌وگو در گروه‌های خود، به موارد رعایت نظم در کلاس از جمله تمیز نگه داشتن میز و نیمکت، قرار دادن کیف، کتاب و تخته پاک کن در جای خود و... اشاره می‌کنند.

➤ **نمایش:** این بخش با قرار دادن دانش‌آموزان در موقعیتی فرضی، فرصتی برای تمرین عملی مفاهیم درس را فراهم می‌کند. جهت جذاب سازی کلاس می‌توانید امکانات لازم برای نمایش را در کلاس تدارک نمایید.

➤ کار در خانه: برای انجام این فعالیت دانش‌آموزان را تشویق کنید تا مطالبی را که در درس راجع به نظم و انضباط آموخته‌اند، با زندگی روزمره خود تطبیق دهند.

* ارزش یابی

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره دروس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در نمونه‌های متنوع تشخیص و برای رعایت آن‌ها پیشنهاد ارائه می‌دهد و همواره نسبت به رعایت آن‌ها حساسیت نشان می‌دهد. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می‌دهد	خیلی خوب	- تشخیص ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب	۱۸	- آشنایی با اهمیت و ضرورت رعایت نظم و ترتیب و تمایل و تلاش برای رعایت آن	اخلاق و آداب اسلامی ، قرآن کریم
ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در چند نمونه تشخیص و برای رعایت آن‌ها پیشنهاد ارائه می‌دهد و در بیشتر موارد نسبت به رعایت آن‌ها حساسیت نشان می‌دهد. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند	خوب	- ارائه پیشنهادهایی برای رعایت نظم و ترتیب در موقعیت‌های مختلف			
ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در حد نمونه‌ها و فعالیت‌های کتاب تشخیص می‌دهد و گاهی اوقات نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند	قابل قبول	- ابراز حساسیت نسبت به رعایت نظم و ترتیب			
با راهنمایی معلم ویژگی‌ها و مصادیق نظم و ترتیب را در حد نمونه‌ها و فعالیت‌های کتاب تشخیص می‌دهد و به ندرت نسبت به رعایت آنها حساسیت نشان می‌دهد. با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	- درک مفهوم پیام قرآنی			

دانستنی های معلم

۱- این داستان به دنبال یاددهی مفهوم نظم است. امری که بسیاری از دانش‌آموزان گرفتار بی‌توجهی به آن هستند. نظمی که در این درس ترسیم شده در دو دسته جای می‌گیرد: یکی نظم در سر و وضع ظاهری؛ مثل مرتب بودن موها، تمیز بودن لباس‌ها و دیگری نظم در چینش وسایل؛ یعنی اینکه فرد هر چیز را در سر جای خود بگذارد و از پراکنده کردن وسایل پرهیز کند.

بنابراین همکاران محترم باید با استفاده از این درس هر دو نوع نظم را به دانش‌آموزان یاد دهند. یعنی هم نظم داشتن در سر و وضع ظاهری را یاد بگیرند و هم نسبت به محیط اطراف خود حساس باشند و از ریخت و پاش وسایل خود، خودداری کنند.

۲- یکی از روش‌هایی که می‌توان به دانش‌آموزان در خصوص نظم اتاق و یا اطرافشان آموزش داد این است که یاد بگیرند از همان ابتدا از هر وسیله‌ای که استفاده می‌کنند، پس از پایان کار آن را در جای خود قرار دهند. به این ترتیب کارها روی هم انباشته نمی‌شود تا جمع کردن آنها مشکل باشد. روش دیگر این است که دانش‌آموز یاد بگیرد که حداقل و در صورت انجام ندادن روش اول، قبل از خوابیدن اتاق و وسایلش را مرتب کند و سپس به رختخواب رود.

۳- خوب است که به دانش‌آموزان یاد دهیم که همان‌گونه که بایستی اتاق منظم و خانه‌ای تمیز داشته باشیم، کوچه و خیابان و شهر ما نیز باید تمیز و منظم باشد. اگر ریختن زباله در اتاق امری ناپسند است، ریختن زباله در شهر بسیار ناپسندتر است. همچنین باید سعی کنیم که در هر محیطی که هستیم آن محیط را تمیز نگه داریم. محیط کلاس، محیط مدرسه و هر جایی که در آن حضور پیدا می‌کنیم.

گندم از گندم بروید

* توضیحات درس

از نظر قرآن و عقل، برخی اعمال خوب و صالح اند و برخی اعمال بد و ناصالح ولی نتیجه تمام کارها اعم از خوبی ها و بدی ها به خود انسان بازگشت می کند. قرآن کریم در تبیین این مسئله می فرماید: روزی که هر کسی آنچه کار نیک به جای آورده و آنچه بدی مرتکب شده، حاضر شده می یابد و آرزو می کند کاش میان او و آن کارهای بد فاصله ای دور بود^{۳۷}.

با توجه به این که انسان ها در طول حیات خود بر اساس باورهایی که دارند، عمل می کنند، پذیرش این نکته مهم تربیتی می تواند آثار بسیار مهمی در رفتار و اعمال ما داشته باشد؛ لذا در این درس تلاش شده تا دانش آموزان ضمن درک تناسب عمل و نتیجه در زندگی، با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا آشنا شوند.

* اهداف درس

۱. آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی
۲. آشنایی با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق های دنیایی
۳. توجه به نیکی و بدی اعمال و نتیجه آن ها در جهان آخرت
۴. آشنایی با پیام قرآنی

* انتظارات:

دانش آموز، طی فرایند آموزش؛

- ۱- با تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی آشنا می شود.
- ۲- با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا با توجه به مصداق های دنیایی آشنا می شود.
- ۳- به نیکی و بدی اعمال و نتیجه آن ها در جهان آخرت توجه می کند.
- ۴- با مفهوم پیام قرآنی درس آشنا می شود.

* مفاهیم کلیدی

تناسب عمل و نتیجه

^{۳۷}- يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا؛ (سوره آل عمران، آیه ۳۰).

جهان آخرت

پاداش و جزا

* روش تدریس:

توصیه‌های برای شروع مناسب تدریس :

۱- می‌توانید با کمک دانش‌آموزان یک "موقعیت" ایجاد کنید. مثلاً با هماهنگی قبلی شما کسی وارد کلاس شود که بسیار خوشحال یا به عکس ناراحت است و آنگاه باب گفتگو را درباره دلایل احتمالی خوشحالی یا ناراحتی او باز کنید. همچنین می‌توانید خودتان با حالتی ناراحت یا بسیار خوشحال، وارد کلاس شوید. در این صورت باید کاری کنید که دانش‌آموزان رفتار شما را کاملاً طبیعی تلقی نموده و در عین حال به خوشحالی و یا ناراحتی شما پی برده و اجازه‌ی سؤال در این باره را به خود بدهند.

توصیه‌های برای شروع مناسب تدریس :

۲- ملاحظه می‌شود که متن درس بسیار مناسب است بنابراین بهترین شیوه برای درس، خواندن متن درس و بحث و گفتگو و نظرخواهی از دانش‌آموزان است.

۳- می‌توان درس را با خواندن شعری آغاز کرد. فعالیت با هم بخوانیم کتاب می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. (با توجه به آنچه در کلیات آورده شده است)

۴- با توجه به متن درس، می‌توان تدریس آن را به زمانی موکول کرد که نمره‌های دانش‌آموزان اعلام شده یا کارنامه درسی به آنها داده شده باشد و پس از آن همین احساس‌های گوناگون و تجربه‌های تلخ و شیرین مدد گرفت و مطلب فوق را بر اساس آن آموزش داد.

۵- با توجه به ساختار درس، می‌توان موقعیتی را فراهم آورد تا کودکان از نزدیک کشتزاری را ببینند و با کشاورزی در زمینه کارش گفتگو کند یا بذره‌های مختلفی که برخی خوب و برخی فاسد هستند بکارند و پس از آنکه محصولات مختلفی بدست آمد و بذره‌های فاسد نیز بی نتیجه ماند، و احساس شادی و غم را تجربه کردند، آموزگار نتیجه بگیرد که اعمال هر یک از ما در این دنیا گوناگون و مختلف است. هر چه عمل نیکوتر باشد مانند بذر مناسب تری است که همانا بهره‌مندی بیشتر از نعمت‌های بهشتی است. اما کسی که کار بدی در این دنیا انجام می‌دهد مثل بذر فاسدی است که هیچ چیز از آن نمی‌روید.

۶- از بچه‌ها بخواهید از کارهای خوبی که در یک زنگ تفریح در مدرسه می‌بینند، گزارش تهیه کنند.

۷- از بچه های سؤال کنید اگر از کارها و فعالیت های دیروز شما فیلمبرداری کرده باشند، کدام قسمت ها را دوست دارید دوباره ببینید؟ چرا؟

۸- می توانید اخبار خوب یا ناخوشایندی را از روزنامه انتخاب کنید و روی تخته کلاس بچسبانید تا بچه ها آنها را بخوانند.

۹- از بچه های بخواهید در روزنامه هایی که شما انتخاب کرده و در اختیارشان گذاشته اید، اخبار خوب و بد را جستجو کنند.

* فعالیت های پایان درس:

➤ **گفتگو کنیم:** این فعالیت برای جمع بندی پایانی از درس و با مشارکت کامل دانش آموزان طراحی شده است. دانش آموزان در گروه های خود به مصادیقی از کارهای خوب و بد اشاره می کنند.

➤ **بیندیشیم:** در این فعالیت، ابتدا تعدادی از دانش آموزان و سپس همه آنها متن حدیث را می خوانند. سپس در گروه های خود با توجه به مضمون حدیث و تصاویر ارائه شده، درباره پرسش به گفتگو می پردازند. انتظار می رود دانش آموزان به این نکته که هر کس هر چه بکارد، همان را درو می کند، اشاره کنند. یعنی همان طور که کشاورز هر دانه یا میوه ای را بکارد، ثمره او هم از همان جنس دانه یا میوه خواهد بود و آن را برداشت خواهد کرد؛ دنیا نیز همانند مزرعه است و ما مثل کشاورز هستیم که اگر کار خوب انجام دهیم به نتایج خوب و پاداش نائل می شویم و در صورت ارتکاب بدی ها به مجازات گرفتار می شویم. در این فعالیت، ضمن ایجاد زمینه آشنایی بیشتر با سخنان معصومین، نشانگر درک اهداف حیطه شناختی درس می باشد و باعث می شود آموخته های دانش آموزان در ذهن آن ها تثبیت گردد.

➤ **بین و بگو:** با توجه به تصاویر، انتظار می رود دانش آموزان به نتایج، آثار و پاداش کارهای خوب ذکر شده از قبیل خشنود شدن خدا، رفتن به بهشت، سلامتی و آسایش و... و نیز نتایج، آثار و جزای کارهای بد ذکر شده همانند آلودگی، آسیب دیدن و آسیب رساندن و... اشاره کنند. در این فعالیت با توجه به آثار و نتایج کارها در این دنیا و اینکه کارهای ما در این دنیا هر یک نتیجه ای دارد؛ زمینه جهت سخن گفتن از آثار و نتایج مثبت و منفی کارهای ما در آخرت فراهم می آید.

➤ **دوست دارم:** در این فعالیت دانش آموزان احساس خود را در مورد نتیجه اعمال با توجه به بازگشت عمل هر کس به خودش، در قالب جمله ای بیان می کنند. در ادبیات دینی بسیار بر این مسأله تأکید شده است که پیش از انجام یک کار به نتیجه و عاقبت آن فکر شود و در صورت مفید بودن عمل، آن کار صورت پذیرد و در صورت زیان بار بودن ترک شود. بر این اساس، فکر کردن درباره نتیجه کار قبل از انجام عمل فوائد فراوانی دارد؛ از جمله پشیمان نشدن، انجام بهتر و دقیق تر کار و...

➤ **با هم بخوانیم:** زبان شعر با زبان نثر متفاوت است. پس باید به هنگام خواندن شعر، بر روی وزن و آهنگ آن توجه و دقت بیشتری شود. بد خواندن شعر، تأثیر نامناسب بر روی شنونده ی آن، به خصوص اگر کودک باشد، به جای خواهد گذاشت. لذا سعی کنید احساس، زیبایی و موسیقی شعر را به گونه ای دلپذیر به دانش آموزان انتقال دهید. تأکید بر روی کلمات، سکوت های مناسب و به جا، نشان دادن بار معنوی عاطفی و حسی کلمات در این انتقال مؤثر است. در این قسمت از فعالیت ها، ضمن ایجاد احساس خوشایند و دلچسب در دانش آموزان از خواندن شعر در قالب سرود، این ذهنیت را در آن ها تقویت می کنیم که یکی از قوانین مهم جهان، قانون بازتاب عمل است. یعنی

هر چه کنی به خود کنی گر همه نیک و بد کنی

توجه به معنای شعر خوانده شده، برای جمع بندی پایانی از درس طراحی شده است. در این مرحله معلمان عزیز بحث را هدایت کنند تا دانش آموزان به این نکته اشاره کنند که آن چه در آخرت به عنوان کیفر یا پاداش داده می شود، همان اعمال خود فرد در این دنیا و نتایج آن است. شاعران و ادیبان ایرانی نیز این قانون را مورد توجه قرار داده و با زیباترین و دقیق ترین تشبیهات و شیرین ترین تمثیلات به بیان آن پرداخته اند که به چند مورد آن اشاره می کنیم.

- آن چه دی کاشته ای، می کنی امروز درو طمع خوشه گندم مکن از دانه جو (ظهیر فاریابی)
- آن چه بر ما می رسد آن هم زماست (مولوی)
- آن که کردار بد روا بیند خود ز کردار خود جزا بیند (امیر خسرو دهلوی)
- این جهان کوه است و فعل ما ندا باز گردد این نداها را صدا (مولوی)
- اگر بد کنی چشم نیکی مدار که گر خار کاری، سمن ندروی (ابن یمین)

➤ **با خانواده:** در این فعالیت انتظار می‌رود، حس هنری دانش‌آموزان را در جهت اهداف دینی تحریک نمائید.

* ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
معاد، قرآن کریم	- آشنایی با تناسب عمل و نتیجه آن	۱۹	- بیان تناسب عمل و نتیجه آن در زندگی	<ul style="list-style-type: none"> - نتایج اعمال خوب و بد را با ذکر نمونه های متنوع ، مقایسه و بیان می کند - جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق های دنیایی معرفی می کند. - به مصداقی از کارهای نیک و بد و نتیجه آن ها در جهان آخرت اشاره می کند - پیام قرآنی را می خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می دهد
	- آشنایی با جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا		- معرفی جهان آخرت به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق های دنیایی معرفی می کند.	<ul style="list-style-type: none"> - نتایج اعمال خوب و بد را با ذکر چند نمونه ، مقایسه و بیان می کند - جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق های دنیایی معرفی می کند. - به چند مصداق از کارهای نیک و بد و نتیجه آن ها در جهان آخرت اشاره می کند - پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند
	- توجه به نیکی و بدی اعمال و نتیجه آن ها در جهان آخرت		- تشخیص نیکی و بدی اعمال و توجه به نتیجه آن ها در جهان آخرت	<ul style="list-style-type: none"> - نتایج اعمال خوب و بد را در حد نمونه‌ای ، مقایسه و بیان می کند - جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداق های دنیایی معرفی می کند. - به مصداقی از کارهای نیک و بد و نتیجه آن ها در جهان آخرت اشاره می کند - پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند
	- آشنایی با پیام قرآنی		- درک مفهوم پیام قرآنی	<ul style="list-style-type: none"> - با راهنمایی آموزگار نتایج اعمال خوب و بد را در حد نمونه‌ای ، مقایسه و بیان می کند - به کمک معلم جهان آخرت را به عنوان محل پاداش و جزا با مصداقی دنیایی معرفی می کند. - با یاری آموزگار به مصداقی از کارهای نیک و بد و نتیجه آن ها در جهان آخرت اشاره می کند - با کمک آموزگار پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند

دانستنی های معلم

۱- در راهنمای معلم پایه‌ی دوم گفتیم که در بحث معاد، ما به دنبال وارد شدن به بحث معاد به صورت دقیق و جزئی نیستیم. زیرا دانش‌آموزان هنوز توانایی درک بسیاری از مباحث مربوط به جهان آخرت را ندارند؛ از این رو سعی می‌کنیم تا نکات کلی را درباره‌ی آخرت بگوئیم و فعلا سخنی از کیفیت عقاب و عذاب و ... به میان نیاوریم. در این درس نیز تنها به همین حد بسنده کرده‌ایم که هرکس در آخرت سزای اعمال خود را می‌بیند. اگر کارهای خوب انجام داده باشد، جز خوبی نمی‌بیند و اگر بدی کرده باشد، انتظاری جز بدی نباید داشته باشد.

۲- دانش‌آموز بایستی در این درس به این نکته پی ببرد که قانون خداوند این گونه است که هرکس هر گونه عمل کند، همان گونه با او رفتار خواهد شد. مثلا کسی که مدام به دیگران ظلم می‌کند و باعث آزار و اذیت دیگران است نباید انتظار داشته باشد که در آن دنیا پاداش ببیند و به بهشت رود، و یا بالعکس اگر کسی در این دنیا به دیگران خوبی می‌کند، حتی اگر دیگران ارزش کارهای او را ندانند، در آن دنیا پاداش این عمل خود را خواهد دید. پس باید مراقب رفتارهای خود باشیم.

۳- داستان درس در حقیقت بیانگر حدیث «الدنيا مزرعة الاخرة» است. پس چه خوب است با کمک این حدیث و با توجه به ضرب المثلی که درس به آن اشاره کرده است این نکته را برای دانش‌آموزان جا بیندازیم که هر عملی که ما انجام می‌دهیم مثل بذری است که در زمین می‌کاریم. بذری که محصول آن در آخرت به بار می‌رسد. اگر بذری بد و نامناسب بکاریم در آخرت محصول خراب و فاسد برداشت می‌کنیم و اگر بذری سالم و خوب بکاریم، محصولی خوب و نیکو برداشت خواهیم کرد. پس هر عمل ما یک بذر است، باید مراقب باشیم که چه بذری را برای آخرت خود می‌کاریم.

باغ همیشه بهار

* توضیحات درس

اعتقاد به روز قیامت و عالم پس از مرگ از موثرترین عوامل و سازنده ترین اسباب تربیت و تکامل انسان است. زیرا اگر واقعاً انسان به پاداش و کیفر اعمال عقیده داشته باشد و روز حساب را باور کند، در زندگی مراقب رفتار و کردار خود خواهد بود و خویشتن را برای آن روز آماده خواهد ساخت. در روز قیامت هیچ چیز به سود انسان نخواهد بود مگر ایمان و عمل صالح. مومنان صالح از کیفر و عذاب در امانند، از سرزنش ها آسوده اند، از آتش دور هستند، در عالی ترین رتبه و مقام در بهشت از جایگاه خود خشنودند و در ملکی جاودانه و نعمت هایی پایدار به سر می برند. گناه کاران نیز در جایگاهی تنگ و در آتشی فرو می روند که صدای زبانه هایش وحشت زا، شعله هایش بلند و گدازنده است، پس باید سعی کنیم تا با انجام کارهای نیک و تهیه بهترین توشه از دنیا کوچ کنیم.

در این درس تلاش شده تا دانش آموزان ضمن تمایل به آشنایی بیشتر با بهشت و جهنم به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد، برای رسیدن به نعمت های بهشتی و دوری از جهنم تلاش نمایند.

* اهداف درس

۱. آشنایی با نام بهشت و جهنم، به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد در جهان آخرت
۲. تمایل به آشنایی بیشتر با بهشت و جهنم
۳. تلاش برای رسیدن به نعمت های بهشتی و دوری از جهنم
۴. آشنایی با پیام قرآنی

* انتظارات:

دانش آموز، طی فرایند آموزش؛

۱. با نام بهشت و جهنم، به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد در جهان آخرت آشنا می شود.
۲. برای آشنایی بیشتر با بهشت و جهنم تمایل نشان می دهد.
۳. برای رسیدن به نعمت های بهشتی و دوری از جهنم تلاش می کند.
۴. با مفهوم پیام قرآنی درس آشنا می شود.

* مفاهیم کلیدی

بهشت و جهنم

جهان آخرت

پاداش و جزا

* روش تدریس

توصیه‌های برای شروع مناسب تدریس :

- ۱- توجه به ساختار داستانی این درس، شنیدن داستان درس شیوه مناسبی برای تدریس می باشد. بهترین راهکار برای شروع مناسب ایجاد سؤال در ذهن کودکان است.
- ۲- بچه‌های بخواهید تا بهشتی را که در ذهن دارند، را نقاشی کنند. سپس از آنها بپرسید بهشت آنها دارای چه ویژگی‌هایی است؟
- ۳- مسابقه انشاء نویسی با موضوع "بهشت از نظر تو چه شکلیه؟" برگزار کنید. از بچه‌ها بخواهید انشا خود را با خط خوش بنویسند یا به تصویر بکشند و برای آنها قاب تهیه کنید. آنگاه نمایشگاهی ترتیب دهید تا بچه‌ها بتوانند آن را ارائه دهند.
- ۴- در صورت امکان بردن بچه‌ها به باغ
- ۵- کاشت گل همیشه بهار (تلفیق با درس علوم) می تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

* فعالیت‌های پایان درس:

- گفتگو کنیم: این فعالیت برای جمع‌بندی پایانی از درس طراحی شده است. دانش آموزان در گروه‌های خود به مصادیقی از کارهای خوب و بد که ما را به بهشت یا جهنم نزدیک می‌کند، اشاره می‌کنند.
- بیندیشیم: پس از خواندن پیام قرآنی بر اساس شیوه‌ای که در دروس قبل گذشت، دانش آموزان در گروه‌های خود با توجه به مضمون آیه، در باره پرسش مطرح شده به گفت و گو می‌پردازند. گفت‌وگوها را هدایت کنید تا دانش‌آموزان به این مطلب که در بهشت نعمت‌های فراوان وجود دارد و این نعمت‌ها مخصوص کسانی است که در این دنیا نیکوکار بودند، اشاره کنند.

- **دوست دارم:** این فعالیت دانش آموزان را به انجام فعالیتی عملی تشویق می‌کند و آن‌ها تمایل خود را برای ورود به بهشت با انجام کارهای خوب نسبت به خود، خدا و دیگران، در قالب جملاتی بیان می‌کنند. این فعالیت علاوه بر تثبیت اهداف شناختی درس، اهداف عاطفی و رفتاری را نیز تکمیل می‌کند.
- **کامل کنید:** این بخش با برقراری ارتباط میان مفاهیم درس، به تثبیت اهداف کمک می‌کند. در این فعالیت دانش آموزان با ذکر "یوم الدین" و "روز قیامت" جملات را تکمیل می‌کنند.
- **کار در خانه:** برای انجام این فعالیت انتظار می‌رود حس هنری دانش آموزان را در جهت پیشبرد اهداف دینی تحریک نماید. کاردستی یا نقاشی دانش آموزان می‌تواند به عنوان بخشی از امتیاز ارزشیابی آن‌ها لحاظ گردد.

* ارزشیابی

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره دروس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
<ul style="list-style-type: none"> - بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه های متنوع معرفی می کند. - برای انجام کارهای نیک همواره تلاش می کند - پیام قرآنی را می خواند و ضمن بیان مفهوم در باره آن توضیح می دهد 	خیلی خوب			-آشنایی با بهشت و جهنم به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت	معاد، قرآن کریم
<ul style="list-style-type: none"> - بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر چند نمونه معرفی می کند. - برای انجام کارهای نیک در اغلب اوقات تلاش می کند - پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند 	خوب	-معرفی بهشت و جهنم به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت	۲۰	-تلاش برای انجام کارهای نیک	
<ul style="list-style-type: none"> - بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه ای معرفی می کند. - برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می کند - پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند 	قابل قبول	- تلاش برای انجام کارهای نیک		- آشنایی با پیام قرآنی	
<ul style="list-style-type: none"> - با راهنمایی آموزگار بهشت و جهنم را به عنوان محل جزای اعمال نیک و بد انسان در جهان آخرت با ذکر نمونه ای معرفی می کند. - به کمک معلم برای انجام کارهای نیک در برخی اوقات تلاش می کند - با کمک آموزگار پیام قرآنی را می خواند و مفهوم آن را بیان می کند 	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	- درک مفهوم پیام قرآنی			

دانستنی های معلم

- در نظر نوآموزان، زندگی پس از مرگ نباید به گونه‌ای وحشتناک و ترس آور جلوه کند؛ بدان گونه که بیشتر از عذاب و رنج دوزخ سخن به میان آید. برای آنان باید از خوشی‌ها و لذت‌های بهشتی صحبت کرد و آنان را نسبت به خدا و رحمت او علاقه مند ساخت. به خصوص اگر کودکان به طور مستقیم در مورد رسیدن به بهشت مورد خطاب قرار گیرند، تاثیر به سزایی خواهد داشت. تکیه‌ی زیاد بر عذاب‌های الهی سبب می‌گردد تصور محبت آمیز و مملو از لطف و مهربانی خدا در اذهان کودکان خدشه‌دار شود و جای خود را به چهره‌ای نامطبوع از او بدهد که قطعاً تاثیر نامطلوبی در آموزش‌های دینی خواهد داشت.

از این رو تکیه بیشتر بر بهشت و نعمت‌های او، هم انگیزه نوآموز را برای انجام کارهای شایسته بیشتر می‌کند و هم زندگی آینده را برای او امید بخش و پر از شکوه و زیبایی می‌سازد.^۱

۲- توجه به نکته پیشین نباید مانع عنوان کردن گوشه‌هایی از خشم و عذاب الهی نسبت به بدکاران شود. زیرا در تربیت دینی باید بیم و امید را همراه ساخت. هر چند برای مخاطبانی در این سن باید بیشتر از رحمت الهی و آثار آن سخن گفت ولی باید بحثی از غضب الهی و آثار آن نیز به میان آورد.

البته در بیان این عقوبت‌ها و عذاب‌ها نباید خود کودکان را مستقیماً مورد خطاب قرار داد، بلکه باید آنها را مخصوص بدکاران و نتیجه اعمال ناشایست آنها معرفی کرد تا در عین اینکه به طور غیر مستقیم در کودکان هوشیاری نسبت به انجام اعمال بد به وجود می‌آید، روحیه لطیف آنان نیز آسیب نبیند.

۳- در این درس، پدر سینا به او این نکته را گوشزد می‌کند که سرسبزی و زیبایی‌های بهار با همه‌ی قشنگی‌هایش به زودی رو به نابودی می‌رود.

از این سخن پدر سینا می‌توان این نکته را به دانش‌آموزان تفهیم کرد که تمام خوشی‌ها و زیبایی‌های این دنیا زود گذر و تمام شدنی است و تنها یک جا است که خوشی‌ها و شادی‌های آن همیشگی است و زیبایی و طراوت آن جاویدان است، و آن بهشت است. پس باید خود را برای رسیدن به آنجا آماده کنیم و توشه‌ی لازم را برداریم.

۴- در درس به برخی از صفات بهشت اشاره شده است که همگی برگرفته از آیات قرآن می‌باشند. برای نمونه به چند مورد از این آیات اشاره می‌کنیم:

۱) آنان از انواع میوه‌ها برخوردارند. صافات / ۴۲

۲) و هر میوه‌ای که بخواهند برایشان مهیا است. مرسلات / ۴۲

۳) برای آنان (بهشتیان) قصرهایی است که نه‌رها از زیر آن روان است. زمر / ۲۰

۴) در بهشت هر چه دل‌هایتان بخواهد برای شما آماده است. فصلت / ۳۱

۵) در اینجا به ما (بهشتیان) رنج و اندوه نمی‌رسد و درماندگی به ما دست نمی‌دهد. فاطر / ۳۵

۶) کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند، اهل بهشتند و برای همیشه در آن می‌مانند. بقره / ۸۲

۵- این شعر نیز برای استفاده در این درس مناسب است:

بهار:

بهاره و بهاره

درخت‌ها گل میاره

سوسن و سرو و سنبل
طوطی و کبک و بلبل
شکوفه‌های قشنگ
گل‌های رنگ و وارنگ
از خواب ناز پریده
تا که بهار و دیده
دوباره زندگی شد
موسم بندگی شد
بهار دیگر هم هست
که اصل زندگی هست
بیدار باش و بیدار باش
به فکر اون بهار باش
شعر از عباسعلی کامرانیان

۶- جهت اطلاع معلمان گرامی جهت پاسخ‌گویی به سوالات احتمالی دانش‌آموزان، مباحثی در ارتباط با

آیه شریفه «مالک یوم الدین» از تفسیر نور ارائه می‌گردد:

"یوم الدین" در قرآن به معنای روز قیامت است که روز کیفر و پاداش می‌باشد. "یسئلون ایاں یوم الدین" می‌پرسند روز قیامت چه وقت است؟ قرآن در مقام معرفی این روز، می‌فرماید: (ای پیامبر!) نمی‌دانی روز روز دین چه روزی است؟ روزی که هیچ کس برای کسی کارآیی ندارد و آن روز تنها حکم و فرمان با خداست.^۲

➤ «مالک یوم الدین» نشان می‌دهد که مالکیت خداوند، حقیقی است و شامل احاطه و سلطنت است،

ولی مالکیت‌های اعتباری، از سلطه‌ی مالک خارج می‌شود و تحت سلطه‌ی واقعی او نیست.

با آنکه خداوند مالک حقیقی همه چیز در همه وقت است، ولی مالکیت او در روز قیامت و معاد

جلوه‌ی دیگری دارد؛ زیرا:

^۱ - ذاریات، ۱۲.

^۲ - «ثم ما ادراك ما یوم الدین . یوم لا تملك نفس شیئاً و الامر یومئذ لله» انفطار، ۱۸ - ۱۹.

- * در آن روز تمام واسطه‌ها و اسباب نسبت به کفار قطع می‌شوند.^۱
- * نسبت‌ها و خویشاوندی‌ها نسبت به کفار از بین می‌رود.^۲
- * برای کفار مال و ثروت و فرزندان، سودی ندارند.^۳
- * بستگان و نزدیکان نیز فایده‌ای نمی‌رسانند.^۴
- * نه زبان کفار، اجازه عذر تراشی دارد و نه فکر آنها، فرصت تدبیر. تنها راه چاره لطف خداوند است که صاحب اختیار آن روز است

۱- برگرفته از کتاب آموزش مفاهیم دینی همگام با روانشناسی رشد، ناصر باهنر، ص ۱۹۵

^۱ - تَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْاَسْبَابُ» بقره، ۱۶۶.

^۲ - «فَلَا اَنْسَابَ بَيْنَهُمْ» (مؤمنون، ۱۰۱).

^۳ - «لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ» (شعراء، ۸۸).

^۴ - «لَنْ تَنْفَعَكُم اَرْحَامُكُمْ» ممتحنه، ۳.